

Jasna M. Kapelan

Filozofski fakultet – doktorske studije Jezik i književnost, Novi Sad

Osnovna škola „Vuk Karadžić“, Bačka Palanka

majakol@abakusbp.net

PREVOĐENJE KOLOKACIJA S ENGLESKOG JEZIKA NA SRPSKI: PEDAGOŠKI ASPEKTI¹

Apstrakt

Ovaj rad se bavi analizom prevoda engleskih kolokacija na srpski jezik kod učenika osmog razreda osnovne škole. Cilj istraživanja je analiza grešaka u prevodima učenika kako bi se otkrili uzroci nastanka grešaka i smanjivanje njihovog broja u daljem radu. Odabrano je 20 leksema koje kolociraju sa glagolima *do*, *make*, *have* i *give*. Po strukturi, ove kolokacije se sastoje od glagola i imenice, a pripadaju grupi otvorenih kolokacija čiji je opseg veoma širok. Prevođenje se koristilo kao metod dobijanja podataka. Na osnovu grešaka u prevodima, kolokacije su podeljene na prihvatljive, neuobičajene i neostvarive. Odgovarajući prevodi spadaju u grupu prihvatljivih kolokacija, dok su greške u prevodima koje nastaju zbog korišćenja glagola u osnovnom značenju, u pogrešnom kontekstu i zbog nepreciznog prevođenja dovele do neuobičajenih kolokacija. U grupi neostvarivih kolokacija nalaze se najozbiljnije greške koje su nastale prilikom izmišljenih prevoda.

Ključne reči: kolokacije, prevođenje, učenici, engleski jezik, srpski jezik.

1. UVOD

Kolokacija je „uobičajen, a ponekad i redovan, dvočlani spoj lekseme s nekom drugom, po pravilu unutar određene sintaksičke jedinice – sintagme ili, nešto ređe, rečenice” (Prčić 1997: 116). Za nastavu engleskog i srpskog jezika, kao i za proučavanje kolokacija uopšte, važno je znati na koji način se one usvajaju i na

¹ Rad je proistekao iz seminarskog rada na doktorskim studijama iz predmeta Teorijsko-metodološka pitanja gramatike i diskursa, pod nazivom *Usvajanje i prevođenje engleskih kolokacija na srpski jezik kod učenika osmog razreda osnovne škole* pod mentorstvom doc. dr Milivoja Alanovića.

šta neizvorni govornici treba da obrate posebnu pažnju prilikom prevođenja kolokacija i koje se razlike mogu uočiti među kolokacijama različitih jezika. Stojić i Murica (2010: 119) smatraju da nepostojanje kolokacijske kompetencije uzrokuje greške, jer sloboda pomoću koje biramo reči u svakom jeziku obično podleže raznim leksičkim i morfosintaksičkim selekcijskim ograničenjima. Učenicima nije dovoljno da uče pojedine reči, već je potrebno da nauče i kolokacijski sklop. Naime, učenike treba upozoriti na to da se neke reči upotrebljavaju u vrlo ograničenom broju kolokacija, kao i na činjenicu da ih ne treba pamtitii odvojeno od struktura u kojima se javljaju u rečenici i tekstu.

Cilj ovog rada je analiza grešaka u prevodima kolokacija kod učenika osmog razreda radi otkrivanja uzroka njihovog nastanka i smanjivanja njihovog broja u daljem radu učenika. U nastavku rada predočiće se teorijski okvir i metodologija istraživanja sa rezultatima, pedagoškim implikacijama i zaključcima.

2. TEORIJSKI OKVIR

Kolokacija je sadržinska, funkcijska, a delom i formalna celina, koja opisuje mikrosituacije u vanjezičkoj ili jezičkoj stvarnosti. Struktura celine karakteriše svaki jezik pojedinačno, ali česta su izvesna preklapanja, pa i poklapanja među jezicima. Prepoznavanje i pravilno korišćenje kolokacija posebno je važno za usvajanje nekog drugog jezika, prevođenje i kontrastivnu analizu (Prčić 1997: 116).

Kada je pedagoški aspekt kolokacija u pitanju, sledeći segmenti leksičkog pristupa Majkla Luisa (Lewis 2000) za podučavanje učenika kolokacijama prihvataju se u ovom radu: nastavnik bi trebalo da prepozna kolokacije i da upućuje na njih, kao i da zahteva od učenika da zapisuju što više kolokacija u različitim kontekstima; nije potrebno ispravljati grešku odmah, već je dovoljno zapaziti je i pronaći primere drugih leksema koje se s njom javljaju; značenje reči ne treba da se daje gotovo iz rečnika, a ne treba ga ni objašnjavati, nego je potrebno istraživati i davati primere; učiniti da se sazna više od već postojećeg znanja i uvek u kontekstu. Učenje vokabulara je učenje poznatih reči u novim kombinacijama. Zatim, od teorijskih zaključaka Majkla Hoiija (Hoey 2000) za podučavanje kolokacija, za ovaj rad najznačajniji je sledeći: zadaci zasnovani na pretpostavljanju značenja novih reči na osnovu konteksta poznatih reči važni su za učenje kolokacija.

Prilikom odabira kolokacija za ovo istraživanje, vodilo se računa o uzrastu i nivou znanja učenika. Prema *Pravilniku o nastavnom programu za osmi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2010; 2011), od sadržaja programa učenici osmog razreda osnovne škole treba da usvoje i da prilikom komunikacije koriste kolokacije kao što su: *city centre, global warming, heart attack, climate chan-*

ge, brand name. Pored ovih kolokacija, u tekstovima u udžbenicima od petog do osmog razreda često se nailazi i na kolokacije koje se sastoje od glagola i imenice. Dakle, predviđeno je da se kolokacije ne obrađuju posebno kao nastavna jedinica, već se učenicima obično ukazuje na kolokacije ukoliko se na njih nailazi u tekstovima prilikom obrade lekcija. Nastavnik objašnjava strukturu i upotrebu kolokacija u datom kontekstu. Želeli smo da učenike naučimo da pravilno koriste sve kolokacije na koje se nailazi u udžbenicima, a posebno one koje se sastoje od glagola i imenice, jer smo tokom nastave primetili da upravo za njih učenici koriste neodgovarajuće prevode prilikom svakodnevne komunikacije. Za ovaj rad, odabrano je dvadeset leksema koje kolociraju sa glagolima *do, make, have i give* po ugledu na OCD (Oxford Collocations Dictionary). Prema Stojičić (2009: 227–229), iz grešaka u prevođenju kolokacija se vidi da nije preneto značenje u pojedinostima ili celosti iskaza i da je korišćena pogrešna, neustaljena i neprirodna kolokacija u jeziku prevoda. Takve kolokacije mogu da se podele u tri grupe: 1) neuobičajene kolokacije, 2) prihvatljive kolokacije i 3) neostvarive kolokacije u jeziku prevoda, što je i osnova analize grešaka u ovom radu.

Usvajanje engleskih kolokacija oduvek je bilo zahvalna tema za proučavanje, ali po nastavnom planu i programu, ono nije predviđeno u osmom razredu kao posebna nastavna jedinica. Pa ipak, u udžbeniku i radnoj svesci za učenike od petog do osmog razreda postoji i nekoliko vežbi i tekstova u kojima se mogu pronaći i kolokacije. S obzirom na činjenicu da je autorka imala priliku da predaje učenicima osmog razreda koji su učestvovali u ovom istraživanju od prvog razreda osnovne škole, primetila je da u svojoj svakodnevnoj komunikaciji za vreme nastave često koriste neodgovarajuće kolokacije, tj. doslovne prevode koji su motivisani engleskim jezikom, npr. *have lunch* – **IMATI RUČAK*, umesto pravilnog prevoda – *RUČATI*. U cilju pravilne upotrebe kolokacija sproveli smo ovo istraživanje, koje je, iz svih navedenih razloga, predstavljalo još veći izazov i za nastavnicu engleskog jezika i za učenike.

U ovom radu koriste se kongruetne kolokacije, odnosno one koje prema Stojičić (2009: 144) poseduju istovetnu strukturu, koja se sastoji od kolokata iste vrste reči, a mogu da imaju jednako ili približno značenje. Po strukturi, kolokacije odabrane za ovaj rad pripadaju drugom tipu u podeli koju predočava Prčić (1997: 118): *glagol + imenica*: primarni kolokat je imenica, kao objekat, a sekundarni kolokat kazuje šta se s tim objektom tipično radi. Kada je u pitanju kolokacioni opseg datih leksema, one spadaju u grupu otvorenih kolokacija, u kojima se kao sekundarni kolokati pojavljuju lekseme s veoma opštim smislom, a u našem slučaju to su glagoli *do, make, have, give* u osnovnom značenju *UČINITI, NAPRAVITI, IMATI, DATI*. Dražić (2012: 251) ovakve glagole naziva glagolima nepotpune semantike. Kolokacioni opseg ovakvih leksema vrlo je širok i one, većim delom,

predstavljaju jezgro leksikona nekog jezika. Dakle, otvorene kolokacije bliže se slobodnim spojevima koje karakterišu: 1) maksimalna zamenljivost obe lekseme u spoju, ako su one iz odgovarajuće morfosintaksičke klase i 2) odsustvo uzajamnog privlačenja i predvidljivosti leksema u spoju (Prčić 1997: 121–122). Za istraživanje su odabrane one kolokacije koje su bliže okruženju učenika, odnosno one koje su mogli da čuju i koriste u svakodnevnom govoru. Za svaki od ova četiri glagola pronađeno je po pet leksema sa kojima on kolocira, i po redosledu pojavljivanja u testu, one su sledeće:

1. *do a crossword (REŠAVATI UKRŠTENICU), do the dishes (PRATISUDOVE), do an exam (POLAGATI ISPIT), do someone's hair (NAMESTITI NEKOME FRIZURU), do judo (TRENIRATI DŽUDO),*
2. *make the bed (SPREMITI KREVET), make money (ZARAĐIVATI NOVAC), make a suggestion (PREDLOŽITI NEŠTO), make a mess (NAPRAVITI NERED), make a promise (OBEĆATI NEŠTO),*
3. *have breakfast (DORUČKOVATI), have a bath (KUPATI SE), have a party (ZABAVITI SE (NA ŽURCI)), have fun (ZABAVITI SE), have a holiday (PROVESTI ODMOR),*
4. *give somebody a chance (PRUŽITI NEKOM PRILIKU), give one's opinion (IZNETI SVOJE MIŠLJENJE), give somebody help (POMOĆI NEKOME), give a speech (DRŽATI GOVOR), give somebody a lift (POVESTI NEKOGA, NPR. AUTOM)*

Očekuje se da će učenici imati poteškoća sa prevođenjem kolokacije *do an exam* jer ona ne spada u najčešće kolokacije, a i njeno značenje je drugačije od frekventnijih primera kao što su *sit/take an exam*. Međutim, prilikom odabira korpusa za istraživanje, budući da su izabrana četiri glagola *do, make, have* i *give*, autorka se ipak opredelila za kolokaciju *do an exam*.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u Osnovnoj školi „Vuk Karadžić” u Bačkoj Palanci u kojoj autorka predaje engleski jezik, među ukupno dvadeset dva (N=22) učenika odeljenja VIII2, tj. deset dečaka (N=10) i dvanaest (N=12) devojčica. Po uspehu iz engleskog jezika u u odeljenju je bilo osmoro odličnih, šestoro vrlo dobrih, šestoro dobrih i dva dovoljna učenika.

Osnovni cilj istraživanja je analiza grešaka u delimično tačnim i netačnim prevodima učenika kako bi se došlo do saznanja zbog čega se prave greške. Naš cilj je da se broj grešaka u budućem radu smanji. Pored toga, rezultati ovog rada trebalo bi da pokažu određene smernice koje se kasnije mogu primenjivati u na-

stavi stranih jezika. Način na koji se dobijaju podaci je prevođenje s engleskog jezika na srpski, a metod analize podataka je analiza grešaka u prevodima kolokacija. Sledi se stav Đorđevićeve (1987: 3), koja ističe da se putem oblasti kontrastivne lingvistike koja se naziva analiza grešaka, pored same analize grešaka učenika koji uče strane jezike otkrivaju i razlozi njihovog nastanka. Pretpostavlja se da će učenici praviti greške zbog korišćenja glagola u osnovnom značenju, u pogrešnom kontekstu i zbog nepreciznog prevođenja kolokacija, što će dovesti do neuobičajenih kolokacija. Pored toga, moguće je da će dolaziti i do izmišljenih prevoda, odnosno do potpuno pogrešnih prevoda i neostvarivih kolokacija. U nekim slučajevima se kao razlozi grešaka mogu javiti i kombinacije navedenih razloga za pravljenje grešaka.

4. REZULTATI

Test se sastoji od jedne vežbe sa dvadeset (N=20) rečenica sa kolokacijama. Učenici su imali zadatak da prevedu rečenice sa kolokacijama na srpski jezik, a pretpostavljalo se da će im biti lakše da prevedu glagole u svom osnovnom značenju, npr. *RADITI – do, PRAVITI – make, IMATI – have, DAVATI – give*. U Tabeli 1. pruža se detaljna analiza dvadeset prevoda učenika, uz pokušaj da se utvrdi zbog čega je dolazilo do grešaka. Naš cilj je bio da se broj grešaka u budućem radu učenika smanji. Prvo je ponuđena sama kolokacija, zatim primer u kojem se ona upotrebljava, pa tačni prevodi učenika uz objašnjenje, kao i delimično tačni i netačni prevodi učenika, broj učenika koji nisu uradili zadatke i vrsta kolokacije na osnovu grešaka u ovim prevodima (neuobičajena ili neostvariva), dok svi odgovarajući prevodi pripadaju grupi prihvatljivih kolokacija. Podela kolokacija na osnovu grešaka koje su učenici pravili prevodeći ih sa engleskog jezika na srpski preuzeta je od Stojičić (2009: 227–229) i prilagođena uzrastu učenika i nivou njihovog znanja.

1. Kolokacija	2. Primer	3. Očekivani prevod	4. Tačni prevodi učenika i broj učenika	5. Objasnjenje tačnog prevoda učenika	6. Delimično tačni (neprecizno formulisani) i netačni prevodi učenika i broj učenika	7. Broj učenika koji nisu uradili prevod rečenice	8. Vrsta kolokacije na osnovu grešaka u delimično tačnim i netačnim prevodima učenika i objašnjenje
1. <i>do a crossword</i>	1. <i>I am doing a crossword now.</i>	<i>Sad rešavam ukrštenicu.</i>	<i>Sad rešavam ukrštenicu. (13)</i>	Očekivao se veći broj tačnih odgovora, jer se ova kolokacija često spominjala na času.	<i>Sad radim ukrštenicu. (7)</i>	2	Neuobičajena kolokacija (trebalo je izbeći prevođenje glagola <i>do</i> u svom osnovnom značenju u ovom kontekstu).

2. <i>make the bed</i>	2. <i>I don't like to make the bed.</i>	<i>Ne volim da nameštam / spremam krevet.</i>	<i>Ne volim da nameštam / spremam krevet. (19)</i>	Najveći broj tačnih odgovora, jer za ovu kolokaciju ne postoje neki drugi izrazi u srpskom jeziku koje bi učenici mogli čuti u svom okruženju.	1. <i>Ja ne volim da hranim. (1)</i> 2. <i>Jesi li videla moj novi krevet? (1)</i>	1	1. Neostvariva kolokacija 2. Neostvariva kolokacija Oba primera predstavljaju izmišljene prevode.
3. <i>do the dishes</i>	3. <i>My sister always does the dishes.</i>	<i>Moja sestra uvek pere sudove.</i>	<i>Moja sestra uvek pere sudove/ posuđe/suđe. (15)</i>	Veliki broj tačnih prevoda, jer se u srpskom jeziku retko koristi kolokacija * <i>raditi sudove</i> .	<i>Moja sestra stalno pravi gluposti. (1)</i>	6	Neostvariva kolokacija Ovaj primer predstavlja izmišljeni prevod.
4. <i>have breakfast</i>	4. <i>We are having breakfast at the moment.</i>	<i>Trenutno doručujemo.</i>	<i>Trenutno / Upravo doručujemo. (13)</i>	Zadovoljavajući broj tačnih prevoda.	1. <i>Mi trenutno ručamo. (1)</i> 2. <i>Mi sada imamo doručak. (2)</i> 3. <i>Vi pravite doručak ovog momenta. (1)</i> 4. <i>Trenutno imamo doručak. (2)</i>	3	1. Neuobičajena kolokacija (na ovom uzrastu učenici bi trebalo da razlikuju značenje reči kojima se iskazuju obroci). 2. Neuobičajena kolokacija (trebalo je izbeći prevođenje glagola <i>have</i> u svom osnovnom značenju u ovom kontekstu). 3. Neuobičajena kolokacija (ne postoje podaci u rečenici koji bi ukazivali na ovakav prevod). 4. Neuobičajena kolokacija (trebalo je izbeći prevođenje glagola <i>have</i> u svom osnovnom značenju u ovom kontekstu).
5. <i>have a bath</i>	5. <i>"Where is John?" "He is having a bath."</i>	<i>„Gde je Džon?" „Kupa se.“</i>	<i>„Gde je Džon?" „Kupa se.“/ „Tušira se.“/ „U kupatilu.“ (18)</i>	Veliki broj tačnih odgovora, a s obzirom na nivo i uzrast učenika, priznao se i odgovor <i>Tušira se (He is having a shower)</i> i <i>U kupatilu (He is in the bathroom)</i> kao tačan.	1. <i>„On je u krevetu.“ (1)</i> 2. <i>„On je imao.“ (1)</i>	2	1. Neostvariva kolokacija (verovatno zbog sličnog ortografskog oblika reči <i>bed</i> i <i>bath</i>). 2. Neostvariva kolokacija (preveden je samo glagol <i>have</i> i to u pogrešnom vremenu).
6. <i>give somebody a chance</i>	6. <i>You should give him a chance.</i>	<i>Trebalo bi da mu pružiš priliku.</i>	<i>Trebalo bi da mu pružiš priliku/ šansu./ (15)</i> <i>Daj mu još jednu šansu! (4)</i>	Najveći broj tačnih odgovora, jer se u ovoj kolokaciji glagol <i>do</i> može prevesti u svom osnovnom značenju.	Nije bilo delimično tačnih i netačnih odgovora.	3	
7. <i>give one's opinion</i>	7. <i>Why are you always giving your opinion?</i>	<i>Zašto uvek iznosiš svoje mišljenje?</i>	<i>Zašto uvek (moraš da) pokazuješ (3)/ izražavaš (6)/ namećeš (1)/ govoriš (1)/ kažeš (1) svoje mišljenje/komentarišeš (6)?</i>	Veliki broj tačnih odgovora, ali bez očekivanog prevoda <i>Zašto uvek iznosiš svoje mišljenje?</i> Verovatno zbog toga što ovu kolokaciju koriste pretežno stariji učenici i odrasli ljudi, a u malom broju učenici osnovne škole, jer im nedostaje životnog iskustva.	<i>Oni joj uvek prirede. (1)</i>	3	Neostvariva kolokacija (izmišljeni prevod).

МЕТОДИЧКИ ВИДИЦИ

8. <i>do an exam</i>	8. <i>I am very scared because I have to do an exam.</i>	<i>Veoma sam uplašena, jer moram da polažem ispit.</i>	<i>Veoma sam uplašena, jer moram da polažem test (2)/ imam ispit (3)/ imam kontrolni (6)/ zbog ispita (1)/ imam da uradim vežbe (3)/ zbog vežbe. (2)</i>	Učenici osnovne škole češće koriste reč <i>kontrolni</i> nego <i>ispit</i> , a često koriste rečenicu <i>Imam kontrolni</i> , kao i nastavnici rečenicu <i>Imam čas</i> .	<i>Veoma sam uplašen/ uplašena, jer moram da uradim ispit. (1)</i>	4	Neuobičajena kolokacija (nije trebalo glagol <i>do</i> prevesti u svom osnovnom značenju u ovom kontekstu).
9. <i>have fun</i>	9. <i>This birthday party is great! We're really having fun!</i>	<i>Ova rođendanska žurka je divna! Zaista se zabavljamo!</i>	<i>Ova rođendanska žurka je divna! Zaista se zabavljamo! (16)/ Stvarno je zabavno! (1)/ Stvarno je zabavna! (1)/ Baš je zabavna! (1)</i>	Najveći broj tačnih odgovora i napredak u odnosu na prevođenje ove kolokacije u šestom razredu, verovatno zbog intenzivnog uvežbanja kolokacija.	<i>Ova rođendanska žurka je divna! Biće jako smešno! (1)</i>	2	Neuobičajena kolokacija (neprecizno prenesena informacija u prevodu).
10. <i>make money</i>	10. <i>She likes him because he makes money.</i>	<i>Voli ga jer on zarađuje novac.</i>	<i>Voli ga jer on zarađuje novac. (5)/ Voli ga jer on ima novca (1)/ Voli ga jer on ima puno novca (3)/ Voli ga jer je bogat (3)/ Voli ga jer je sponzorša (1).</i>	Veliki broj raznovrsnih prevoda, a poslednji primer na pomalo humorističan način ukazuje na stanje u današnjem društvu.	1. <i>Voli ga zbog pro-mene para. (1)</i> 2. <i>Voli ga jer on proizvodi mnogo novca. (1)</i> 3. <i>Voli ga jer on pravi novac. (1)</i>	6	1. Neuobičajena kolokacija (nije precizno prenesena informacija putem prevoda). 2. Neuobičajena kolokacija (novac se može proizvoditi, ali to predstavlja potpuno drugo značenje). 3. Neuobičajena kolokacija (nije trebalo glagol <i>do</i> prevesti u svom osnovnom značenju u ovom kontekstu).
11. <i>do someone's hair</i>	11. <i>Let me do your hair!</i>	<i>Daj da ti napravim frizuru!</i>	<i>Daj da ti napravim frizuru! (6)/ Pusti me da naves tim tvoju kosu! (5)/ Srediću ti kosu! (2)/ Daj da te nafriziram! (1)</i>	Veliki broj raznovrsnih prevoda i glagol <i>do</i> je upotrebljen u ostalim značenjima u ovom kontekstu, a ne u osnovnom, što je za pohvalu.	Nema delimično tačnih i netačnih prevoda.	8	

12. make a suggestion	12. He only sometimes makes a suggestion.	On samo ponekad nešto predloži.	On samo ponekad nešto predloži. (6)/ daje predloge (3)/ sugeriše (1)/ kaže predloge. (1)	Većina učenika odustaje pred zahtevnim prevodima, kao što je ova kolokacija, pa stoga nema mnogo ponuđenih tačnih prevoda.	1. On samo ponekad napravi ispravku. (1) 2. On samo ponekad pravi predloge. (1) 3. On celo vreme promjenjuje. (1)	8	1. Neostvariva kolokacija (izmišljeni prevod). 2. Neuobičajena kolokacija (korišćenje glagola <i>make</i> u svom osnovnom značenju). 3. Neostvariva kolokacija (izmišljeni prevod).
13. have a holiday	13. I am having a holiday in Bulgaria now.	Trenutno sam na odmoru u Bugarskoj.	Trenutno sam na odmoru u Bugarskoj. (7)/ Na letovanju/ zimovanju sam u Bugarskoj. (1)/ Provodim odmor u Bugarskoj. (1)	Većina učenika se ne trudi da prevede zahtevne kolokacije kao i u ovom slučaju, mada se očekivalo da se to neće desiti zbog poznate reči <i>holiday</i> .	1. Za praznike sam u Bugarskoj. (2) 2. Idem za vikend u Bugarsku. (3) 3. Slavim praznik u Bugarskoj. (1) 4. Provodim vreme u Bugarskoj (1) 5. Imam odmor u Bugarskoj. (1)	5	1. Neuobičajena kolokacija 2. Neuobičajena kolokacija 3. Neuobičajena kolokacija 4. Neuobičajena kolokacija 5. Neuobičajena kolokacija Učenici su ponudili najraznovrsnije netačne odgovore za ovu kolokaciju, jer ona u engleskom jeziku može da znači i <i>provoditi godišnji odmor! raspust</i> , kao u ovom kontekstu ili <i>praznovati</i> .
14. make a mess	14. These children are always making a mess!	Ova deca većito prave nered!	Ova deca uvek/ stalno/ većito prave nered! (11)	Većina učenika odustaje pred zahtevnim prevodima, kao što je ova kolokacija. Iako se u ovoj kolokaciji glagol <i>make</i> može prevesti u svom osnovnom značenju, čini se da učenici nisu znali značenje reči <i>mess</i> .	1. Ova deca uvek sve uneređe! (1) 2. Ta deca će se izgubiti! (1)	9	1. Neuobičajena kolokacija (pogrešan kontekst). 2. Neostvariva kolokacija (izmišljeni prevod).
15. do judo	15. They do judo every Sunday!	Svake nedelje treniraju džudo.	Svake nedelje treniraju (8)/ imaju (2)/ vežbaju (1)/ idu na (2) džudo.	Veliki broj raznovrsnih prevoda, a moguće da je to zbog toga što se većina učenika bavi sportom i često koristi ovakve izraze u komunikaciji.	1. Svake nedelje igraju džudo. (1)	8	1. Neuobičajena kolokacija (obično se glagol <i>igrati</i> u srpskom jeziku koristi za sportove sa loptom, kao i glagol <i>play</i> u engleskom jeziku).
16. have a party	16. "Where are you? We're having a party!"	„Gde si? Na žurci smo!“	„Gde si? Na žurci smo!“ (8)/ „Ovde je žurka!“ (1)/ „Žurka je počela!“ (1)		1. „Gde je rođendan?“ (1)/ 2. „Oni su imali zabavu!“ (1)/ 3. „Idemo na žurku!“ (1)	9	1. Neuobičajena kolokacija (nedovoljno podataka u prevodu i reč <i>party</i> ne mora da ukazuje samo na rođendansku proslavu). 2. Neuobičajena kolokacija (u ovom kontekstu, glagol <i>have</i> nije trebalo prevoditi u svom osnovnom značenju i u pogrešnom vremenu). 3. Neuobičajena kolokacija (neodogvarajući prevod za ovaj kontekst).

МЕТОДИЧКИ ВИДИЦИ

17. <i>give somebody help</i>	17. <i>I am worried about Sarah. I should give her help.</i>	<i>Zabrinut sam zbog Sare/ za Saru. Trebalo bi da joj pomognem.</i>	<i>Zabrinut sam zbog Sare/ za Saru. Trebalo bi da joj pomognem. (8)/ Trebalo bi joj pomoći. (1)</i>	Ova kolokacija nije se smatrala zahtevnom, iako je manji broj učenika ponudio ispravan prevod.	<i>Treba mi njena pomoć. (1)</i>	12	Neostvariva kolokacija (značenje glagola <i>give</i> nije u potpunosti shvaćeno u ovom kontekstu).
18. <i>give a speech</i>	18. <i>My English teacher is giving a speech now.</i>	<i>Moja nastavnica engleskog sada drži govor.</i>	<i>Moja nastavnica/ moj nastavnik engleskog trenutno/ sada drži govor. (9)/ govori. (1)/ predaje (1).</i>	11 učenika smatra da je bolje da ne prevede rečenicu uopšte, nego da ponudi pogrešan prevod, pa zbog toga nije bilo više tačnih prevoda.	Nema delimično tačnih i netačnih prevoda.	11	
19. <i>make a promise</i>	19. <i>The children have made a promise to be good.</i>	<i>Deca su obećala da će biti dobra.</i>	<i>Deca su obećala da će biti dobra. (8)</i>	Većina učenika odustaje pred zahtevnim prevodima, kao što je ova kolokacija.	1. <i>Deca imaju promise da će biti dobra. (1)</i> 2. <i>Deca imaju obećanje da će biti dobra. (1)</i>	12	1. Neostvariva kolokacija 2. Neostvariva kolokacija (pogrešan kontekst, stiče se utisak da ovaj prevod ukazuje na to da je deci neko drugi nešto obećao).
20. <i>give somebody a lift</i>	20. <i>Can you give me a lift?</i>	<i>Da li možeš da me povezeš?</i>	<i>Da li možeš da me povezeš? (4)/ Povezi me, molim te! (1)/ Da li me možeš prevoziti? (1)</i>	Učenici nisu razumeli značenje ove kolokacije, koja je ujedno bila i najteža za njih i zbog toga postoji mali broj odgovorajućih prevoda i uopšte, učenika koji su preveli ovu rečenicu.	1. <i>Možeš li da mi ustupiš lift? (2)</i> 2. <i>Možeš li me odvesti do lifta? (1)</i>	13	1. Neostvariva kolokacija 2. Neostvariva kolokacija Reč <i>lift</i> je pogrešno upotrebljena u svom osnovnom značenju u ovim prevodima.

Tabela 1. Prikaz analize prevoda učenika u završnom testu

4.1. DISKUSIJA REZULTATA

Na osnovu Tabele 1, odnosno analize prevoda učenika na završnom testu, može se zaključiti da su učenici najviše tačnih prevoda imali za glagol *give* i kolokacije *give somebody a chance* za koju nije bilo ponuđenih delimično tačnih i netačnih odgovora i *give one's opinion*, sa samo jednim netačnim odgovorom, kao i za kolokaciju *make the bed* sa dva netačna prevoda. Zahvaljujući otvorenim kolokacijama, ponuđeno je mnogo raznovrsnih prevoda. Delimično tačnih i netačnih prevoda nije bilo za kolokaciju *give a speech*. Najmanji broj adekvatnih oblika u srpskom jeziku bilo je za glagole *do* i *have* i njihove kolokacije. Za kolokaciju *have a holiday* dati su najraznovrsniji tačni prevodi zbog raznolikosti njenog značenja. Za kolokaciju *make a promise* i kolokacije sa glagolom *give*: *give somebody help*, *give a speech* i *give somebody a lift* dato je najmanje ponu-

đenih odgovora. Sudeći i po tome što upravo kolokaciju *give somebody a lift* nije prevelo čak trinaest učenika, ona je učenicima bila i najteža kolokacija.

U Tabelama 2. i 3. predstavljena je analiza grešaka u prevodima učenika na taj način što je i za uvodni i za završni test dat ukupan broj pogrešnih kolokacija, a nakon toga i broj neuobičajenih kolokacija, kao i broj neostvarivih kolokacija, a zatim i broj grešaka nastalih zbog korišćenja glagola u svom osnovnom značenju, zbog korišćenja glagola u pogrešnom kontekstu, zbog izmišljenih prevoda, zbog ostalih razloga, kao i prosečan broj učenika koji nisu radili prevode.

1. Ukupan broj pogrešnih kolokacija	2. Broj neuobičajenih kolokacija	3. Broj neostvarivih kolokacija	4. Broj grešaka nastalih zbog korišćenja glagola u svom osnovnom značenju	5. Broj grešaka nastalih zbog korišćenja glagola u pogrešnom kontekstu	6. Broj grešaka nastalih zbog izmišljenih prevoda	7. Broj grešaka nastalih zbog neprecizno prevedenih kolokacija	8. Broj grešaka nastalih zbog ostalih razloga	9. Prosečan broj učenika koji nisu radili prevode
53	32	21	21	5	10	4	13	7

Tabela 2. Analiza grešaka u prevodima učenika u uvodnom testu

1. Ukupan broj pogrešnih kolokacija	2. Broj neuobičajenih kolokacija	3. Broj neostvarivih kolokacija	4. Broj grešaka nastalih zbog korišćenja glagola u svom osnovnom značenju	5. Broj grešaka nastalih zbog korišćenja glagola u pogrešnom kontekstu	6. Broj grešaka nastalih zbog izmišljenih prevoda	7. Broj grešaka nastalih zbog neprecizno prevedenih kolokacija	8. Broj grešaka nastalih zbog ostalih razloga	9. Prosečan broj učenika koji nisu radili prevode
35	21	14	9	4	8	2	12	6

Tabela 3. Analiza grešaka u prevodima učenika u završnom testu

Posle analize prevoda učenika u prvom i drugom testu, može se ustanoviti da su one kolokacije u kojima se kao glavni razlog za pravljenje grešaka navodi korišćenje glagola u svom osnovnom značenju, korišćenje glagola u pogrešnom kontekstu i neprecizno prevođenje kolokacija nazivaju neuobičajenim, a one koje su nastale zbog izmišljenih prevoda nazivaju neostvarivim kolokacijama. U nekim slučajevima se, međutim, kao razlozi za pravljenje grešaka kod neostvarivih kolokacija mogu javiti i kombinacije razloga za koje se smatra da su presudni za neuobičajene kolokacije. Grupa razloga koja je navedena u kategoriji „ostalo“ u prvoj tabeli detaljno je opisana za svaki primer. Može se zaključiti da se sve one kolokacije koje se podudaraju sa očekivanim prevodom ili su sa njim veoma slične smatraju prihvatljivim, dok su one kolokacije koje su bliže prihvatljivom prevodu neuobičajene, a one koje su udaljenije od njega neostvarive. Svi navedeni razlozi za pravljenje grešaka od velike su koristi i za upoređivanje uspeha u prvom

i drugom testu. Podaci u Tabelama 2. i 3. ukazuju na to da su učenici bili uspješniji u drugom testu, jer su imali manji broj neuobičajenih i neostvarivih kolokacija i mnogo manje korišćenja glagola u osnovnom značenju, što je veoma bitno za napredak učenika u usvajanju vokabulara. Učenici su shvatili da se kod kolokacija glagol u većini slučajeva koristi u drugačijem značenju od osnovnog. Zatim, smanjen je broj grešaka nastalih i zbog izmišljenih prevoda, neprecizno prevedenih kolokacija i zbog ostalih razloga. Trebalo bi još poraditi na angažovanju što većeg broja učenika za prevođenje rečenica, jer, iako je u završnom testu bilo mnogo manje pogrešnih kolokacija, a samim tim i grešaka u razumevanju ovih izraza, prosečan broj učenika koji nisu uradili prevode smanjen je sa sedam na šest. Iako je taj broj u opadanju, što se shvata kao pozitivna okolnost, u budućem radu trebalo bi pronaći još kreativnih aktivnosti koje bi omogućile i ostalim učenicima da se uključe u rad na času.

5. PEDAGOŠKE IMPLIKACIJE

Vodeći se stavom da sam kontekst u kojem se uvežbavaju kolokacije kod učenika može da odigra presudnu ulogu u njihovom razumevanju i usvajanju, na časovima se sprovedila kreativna aktivnost pomoću koje se učenicima olakšao put za usvajanje kolokacija. Jedan primer takvih aktivnosti daje se u ovom odeljku. Naime, učenici su bili podeljeni u četiri grupe i svaka grupa je smišljala primere za kolokacije pomoću igre koju smo nazvali „Reči se vrte u krug“ (“Words round the circle“) i koja je preuzeta od Tornberija (Thornbury 2002: 94–95) i prilagođena uzrastu i nivou znanja naših učenika. U toj igri prvi učenik bi pročitao svoju kolokaciju, dao primer za nju, pročitao i sledeću kolokaciju i „stavio je sledećem učeniku na dlan“, a on je morao da napravi primer, upotrebivši je i tako redom.

Primer igre „Reči se vrte u krug“

1. do an exam – They have to do their exams every month. 2. make money – Today our parents have to make money. 3. have breakfast – People usually have breakfast in the morning. 4. give somebody help – She has to give him help. 5. make the bed – My brother does not like to make his bed.

Pomoću ove igre učenici su imali priliku da zadatak sagledaju iz više različitih uglova i da smisle mnogo primera za upotrebu kolokacija u određenom kontekstu.

6. ZAKLJUČAK

Tokom ovog istraživanja autorka je došla do saznanja zbog čega dolazi do grešaka u usvajanju kolokacija kod učenika osnovne škole. Posle učenja reči kroz igru nastupilo je bolje razumevanje kolokacija, što rezultati testova i pokazuju.

Na osnovu rezultata istraživanja došli smo do sledećeg zaključka: analizom prevoda učenika, koji su razvrstani u tri grupe (tačni, delimično tačni i netačni prevodi) i podelom kolokacija u takvim primerima na prihvatljive, neuobičajene i neostvarive otkrili smo razloge zbog kojih dolazi do pravljenja grešaka u prevodu. Zbog toga je veoma važno pronaći i u nastavu uvesti nove aktivnosti koje bi dovele do eliminisanja tih razloga. Na taj način bi učenici osnovnih škola uspešnije usvajali vokabular. Time se unapređuje proces obrade vokabulara, a i nastava uopšte, jer se doprinosi lakšem planiranju i pripremanju časova.

Moglo bi se na kraju zaključiti da nastavnik treba da podstakne učenike da zapisuju što više primera sa kolokacijama u raznovrsnim kontekstima. Greške u upotrebi kolokacija se ne moraju odmah ispravljati, nego je dovoljno primetiti ih i pronaći primere drugih leksema koje se s datom kolokacijom javljaju. Potrebno je smišljati i što više zadataka koji se temelje na pretpostavljanju značenja novih reči na osnovu konteksta poznatih reči. Što se tiče preporuke za dalji rad, trebalo bi nastaviti sa uvežbavanjem kolokacija i u srednjoj školi, i to na taj način što bi ih učenici koristili kroz što više primera i različitih vežbi, jer bi na taj način mogli početi sa uključivanjem odgovarajućih jezičkih izraza u svoj govor.

LITERATURA

- Deuter, M. et al. (ed.) (2002). *Oxford Collocations Dictionary for students of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Dražić, J. (2012). *Leksičke i gramatičke kolokacije u nastavi srpskog jezika kao stranog: leksikološki i leksikografski aspekti*. Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Dorđević, R. (1987). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Hoey, M. (2000). "A world beyond collocation", in *Teaching Collocation. Further Developments in the Lexical Approach*, ed. Michael Lewis (Hove, England: Language Teaching Publications): 224–242.
- Lewis, M. (ed.) (2000). *Teaching Collocation. Further Developments in the Lexical Approach*. Hove, England: Language Teaching Publications.
- Prčić, T. (1997). *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

- Prócić, T. (2005). "Words in context: pragmatic enrichment of semantically underspecified meanings". *Romanian Journal of English Studies* 2: 77–83.
- "Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik", br. 2/2010. i 3/2011. dr. pravilnik. "Pravilnik o nastavnom programu za osmi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja."
- Pristupljeno 4. 6. 2014.
- URL: <<http://www.zarko.edu.rs/.../PRAVILNIK-O-NASTAVNOM-PROGRAMU-ZA-OSMI-RAZRED-OSNOVNOG-OBRAZOVANJA-I-VASPITANJA.html>>.
- Stojić, A. i Murica, S. (2010). "Kolokacije – teorijska razmatranja i primjena u praksi na primjerima iz hrvatskoga i njemačkoga jezika". *FLUMENSIA* 2: 11–125.
- Stojičić, V. (2009). *Kolokacije u književnom prevođenju sa srpskog jezika na engleski*. Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Stojičić, V. (2012). "Sintagma i strukturna svojstva kolokacija." *Filolog* 5: 260–268.
- Thornbury, S. (2002). *How to teach vocabulary*. London: Pearson, Longman.

Jasna Kapelan

TRANSLATING COLLOCATIONS FROM ENGLISH INTO SERBIAN: PEDAGOGICAL ASPECTS

Summary

This paper reports on an analysis of translations of English collocations into Serbian by the eighth-grade primary school students. The aim of the research is to conduct an error analysis of students' translations in order to identify the factors that contribute to students making mistakes and to minimize their number. For this purpose, 20 lexemes which collocate with the verbs do, make, have and give were chosen. Considering their structure, they consist of a verb and a noun, and belong to the group of open collocations, which has a very wide range. Translation is used as a way of collecting information and monitoring students' progress. The collocations were divided into unusual and unacceptable, while all appropriate translations belonged to the group of acceptable collocations. The results of the research show that students make mistakes because they use verbs with their basic meaning and in wrong contexts, as well as because of imprecise translations. The mistakes made because of these reasons comprise the group of unusual collocations, while the invented translations belong to the group of unacceptable translations. However, in future work, new creative activities should be introduced so that all students could take part in

translating sentences. A teacher has to encourage learners to write as many collocations as they can in different contexts. Mistakes in the use of collocations should not be corrected immediately. It is enough to notice them and to find examples of other lexemes which represent the part of a given collocation.

Key words: collocations, translation, students, English, Serbian.